

МАЙБУТНІЙ СТАНДАРТ ISO 31000 НА УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ

Кевін В. Найт¹, голова робочої групи ISO з термінології управління ризиками

БУДУЩИЙ СТАНДАРТ ISO 31000 НА МЕНЕДЖМЕНТ РИСКОВ

Кевин В. Найт, председатель рабочей группы ИСО по терминологии управления рисками

FUTURE ISO 31000 STANDARD ON RISK MANAGEMENT

Kevin Knight, Chairman, ISO Working Group on Risk Management Standards

Багато організацій вважають за краще витрачати час на обговорення доцільності введення «цілісного управління ризиками» або «управління ризиками підприємства» чи навіть «управління ризиками всього підприємства», тоді як інші згодні погодитись на виконання програми за допомогою «цокання і клацання», яка ошчасливить, як очікується, органи регулювання. Однак успішна організація впливає на визначення ризиків, які можуть виникнути під час досягнення її цілей, та управляє ними, щоб забезпечити успішний результат.

Організації, зобов'язані управляти ризиком, відкритіші для впровадження стандартів — ISO 9001:2000 (управління якістю), ISO 14001:2004 (управління навколишнім середовищем) і ISO 15489:2001 (управління документацією). Організації знають, що, впроваджуючи міжнародні стандарти, повністю або частково можуть забезпечити можливість управляти ризиками ефективніше

¹ Кевін В. Найт понад 25 років брав активну участь у сприянні професійному управлінню ризиками і професійному розвитку його спеціалістів по всьому світові і на усій території Азіатсько-Тихоокеанського регіону зокрема.

Організації, які зобов'язані управляти ризиками, знають, що впровадження стандартів може дати їм можливість зробити це більш ефективно і, отже, максимізувати можливості та мінімізувати затрати в ході досягнення корпоративних цілей. Стаття розглядає майбутній стандарт ISO 31000, який буде стратегічно-горизонтальним документом, що охоплює всі види ризиків, в тому числі безпеку і охорону навколишнього середовища.

і максимізувати можливості та мінімізувати втрати під час досягнення корпоративних цілей.

Управління ризиком — невід'ємна частина ефективного управління. Це ітеративний процес, який найкраще вбудований в існуючу практику або ділові процеси.

Ефективний режим управління ризиками — це поєднання культури в організації (переконань, цінностей і поведінки), процесів і структур, спрямованих на реалізацію потенційних вигод, не допускаючи при цьому зіткнень або втрат.

Культура організації складається із її людей, символів, історії, ділового досвіду, силових структур, систем управління, організаційної структури, ритуалів і процедур, що в поєднанні робить її унікальною.

Прийнята структура повинна забезпечувати, щоб всі ризики мали власників, які несуть відповідальність

за управління ними і які також володіють повноваженнями для прийняття рішень.

КУЛЬТУРНІ ЗМІНИ

Практикуючі фахівці з управління ризиком часто самі собі найбільші вороги, коли мова заходить про захист культурних змін, необхідних в організації для покращання її діяльності.

На жаль, це не нове явище. Про це свідчить вислів Фелікса Кломана, давнього коментатора, пророка і філософа управління ризиками: «*The Revolt of the Risk Manager*», опублікований у жовтні 1971 року видавництвом «*Bests Review*», який застосовний сьогодні, як і 36 років тому: «*До того часу, поки менеджер з ризику не буде повністю вільним від його реальних і психологічних зв'язків зі страховкою і страховою промисловістю, він не зможе виконувати функцію управління ризиками*».

Сьогоднішня задача менеджера ризику не лише усуває твердження, що «*управління ризиками — це страхування, і якщо ми маємо страховку, то ми управляємо своїми ризиками*», а й повинна сприйматись як надання професійних консультацій і послуг з ризику та користувача ризиком на всіх рівнях у рамках організації.

Він є тим, хто створює ризик, і тим, хто ним користується, а також тим, хто ним володіє і відповідає за його ефективне управління.

Внаслідок невизначеності місця управління ризиком в організації та ролі практикуючих фахівців з ризику, з'явилося багато осіб і професійних органів, які подають себе як справжніх «менеджерів з ризику».

Організації, що проводять облік і аудит, будуть останніми, хто пристане на те, щоб бути арбітрами у сфері управління ризиками за допомогою активної участі у розробленні та прийнятті нещодавнього рамкового документа Комітету спонсорських організацій комісії Тредеуейя² (COSO) США з його схильністю до складного обліку, управління фінансами та аудиту.

Ті, хто намагаються виявити найбільш корисні процеси і рекомендації з управління ризиками, постійно стикаються з важкою задачею прийняття рішення щодо надання рекомендацій своєму керівництву і виконавчому управлінню. Суспільство стандартів не бездіяльне у цій дилемі.

² Комітет спонсорських організацій (комісія Тредеуейя) — добровільна організація приватного сектору, створена у 1985 році; сприяє підвищенню якості фінансової звітності комерційних організацій шляхом підтримки і розвитку етичних норм у бізнесі, а також удосконалення методів внутрішнього контролю; складається з представників Американського інституту дипломованих громадських бухгалтерів, Американської бухгалтерської асоціації, Інституту внутрішніх аудиторів і ряду інших найбільших спеціалізованих установ.

СТАНДАРТИ І РИЗИК

Все почалося тоді, коли міжвідомчий технічний комітет OB/7 «Стандартів Австралії» / «Стандартів Нової Зеландії» розробив стандарт AS/NZS 4360 «Управління ризиком», уперше виданий у листопаді 1995 року, переглянутий у 1999 році і востаннє переглянутий у 2004. Організації зі стандартів Канади (1997 рік) та Японії (2001 рік) прийняли свої власні версії, а в 2002 році ISO та Міжнародна Електротехнічна Комісія (IEC) опублікували Настанову ISO/IEC 73 «Управління ризиком. Словник. Настанови з використання в стандартах».

Фелікс Кломан у своєму щомісячному виданні «*Risk Management Reports*» (Т. 31, № 11, листопад 2004 року) описав стандарт AS/NZS 4360:2004 так: «*Австралія та Нова Зеландія нещодавно закінчили свою найостаннішу модифікацію, і вони знову зробили прекрасну роботу! Стандарт AS/ NZS 4360:2004 був і залишається чіткою та найбільш стислою публікацією настанови. Його текст складає тільки 28 сторінок, що є моделлю стислості*».

Він виражається простою англійською мовою, вільною від ділового жаргону. Оскільки його підхід загальний, то він може застосовуватися в організаціях будь-якої форми. Стандарт AS/NZS 4360:2004 став зручним, описовим, з рекомендаціями і буде належним довідником для тих, хто займається цією дисципліною.

Крім того, оскільки стандарт загальний і вимагає адаптації до тієї чи іншої конкретної організації, то це дозволяє уникнути скарг, що стандарти «небезпечні», оскільки вони можуть стимулювати непотрібне законодавство і регламенти. Правда, управління ризиком все ще розвивається, але ці настанови вже в їхньому третьому розробленні допоможуть будь-якій організації розпочати і змінити процес.

«...Це лише незначні застереження щодо прекрасної заяви стосовно характеру і процесу нашої дисципліни. Як зазначалося, цей документ є робочим орієнтиром для усіх практикуючих менеджерів ризиками: вони навіть не подумують про наповнення ним книжкової шафи».

Стандарт AS/NZS 4360 відповідає глобальній потребі у загальних настановах із застосування управління ризиками в організаціях всіх розмірів як приватних, так і державних.

Слідом за публікацією Настанови ISO/IEC 73:2002 у 2004 році була подана пропозиція до Керівного технічного бюро (ТМБ) ISO стосовно необхідності розроблення стандарту ISO на управління ризиком.

Пропозиція обговорювалася на ряді засідань ТМБ, поки у вересні 2004 року ТМБ запропонував Японському комітету індустріальних стандартів (JISC) до нової робочої теми (NWIP) заснувати робочу групу (WG) для розроблення стандарту.

На своєму засіданні у лютому 2005 року ТМВ затвердило нову робочу тему (NWIP) на управління ризиком, поданої JISC (Японія) від всіх органів-членів ISO.

Результат голосування щодо NWIP показав, що 26 органів-членів проголосували «за», два були «проти» і два «утрималися». ТМВ на своєму засіданні у червні 2005 року затвердило заснування WG з управління ризиками, підзвітної ТМВ, яка діяла під керівництвом Австралії та секретаріату, забезпеченого Японією.

Вступне засідання проходило у Токіо у вересні 2005 року з подальшими зустрічами в Сідней та Відні у 2006 році та Оттаві у квітні 2007. Наслідком роботи, проведеної WG, була рекомендація ТМВ щодо перегляду WG Настанови ISO/IEC 73:2002 з метою забезпечення сумісності стандарту ISO, позначеного ISO 31000, і Настанови та подальшого сумісного перегляду через кожні п'ять років.

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ І БЕЗПЕКА

Під час перегляду робочою групою Настанови ISO/IEC 73:2002 екстенсивно обговорювалась взаємозалежність між управлінням ризиками і безпекою. Хоча більшість погодилась, що було б недоцільно усунути аспекти безпеки з контексту застосування стандарту, значна кількість висловились і за проявлення обережності у формулюванні положень документа, поважаючи і враховуючи серйозність питань безпеки.

Була висловлена думка, що вирішення таких проблем не повинне ставити під загрозу загальний характер стандарту. Було обговорено, що його загальний характер буде доведено та розширено можливостями погодження загального розуміння різними співтовариствами того, що ризики повинні управлятися у всіх галузях.

Аргументи, що піддавати сумніву виняткові зусилля для розміщення інтересів експертів з безпеки або експертів будь-якої іншої галузі, були також опрацьовані. Стверджувалось, що безпека не є «особливою», хоча людина або організація можуть законно приділяти їй належну увагу. Таким чином, немає ніяких причин надавати цьому особливого значення або спеціального положення будь-якого виду у формулюванні стандарту ISO 31000, який, врешті-решт, обіцяє змінити концепцію ризику, що підтримується багатьма спеціалістами у багатьох галузях.

У стандарті ISO 31000, як у документі високого рівня, повинні розглядатися усі види ризиків, враховуючи безпеку і навколишнє середовище, а розділи «Вступ» і «Сфера застосування» будуть мати чітко стандартний характер загального документа високого рівня, що поважає різноманітність потреб його користувачів.

Очевидно, що якщо промислова організація підпорядковується визначеним вимогам безпеки та / або екологічного законодавства, то її програма управління ризиком буде більше відповідати плану дій і вони встановлять конкретні потреби безпеки та екологічні стандарти для управління своїми ризиками.

Стандарт ISO 31000, як очікується, буде початком того, що багато національних та регіональних органів зі стандартизації розроблять ряд посібників для доповнення і пояснення реалізації нового стандарту.

ГАРМОНІЗАЦІЯ

Робоча група управління ризиком ніколи не мала наміру розробити документ, який би відмінив існуючі стандарти, а навпаки, намагалася надати загальний документ, що допоможе в досягненні більшої гармонізації застосування стандартів для управління ризиком на найближчі роки.

Як тільки стандарт ISO 31000 і переглянута Настанова ISO/IEC 73 будуть видані, WG буде розпущена до того, як буде потрібний перегляд обох документів через п'ять років, коли ISO ТМВ потрібно буде відновити WG або подібний орган для проведення перегляду.

Можна сподіватись, що як тільки стандарт ISO 31000 і Настанова 73 будуть опубліковані, то регіональні або національні органи зі стандартизації розроблять ряд пояснювальних і специфічних довідників, подібних до розроблених в Австралії та Новій Зеландії.

Стандарт ISO 31000 буде загальним документом високого рівня, в якому розглядатимуться всі форми ризику.

Звичайно, міжвідомчий технічний комітет OB/7 «Управління ризиками», що розробляв AS/NZS, щойно буде завершено стандарт ISO 31000 і Настанову 73, негайно почне повний аналіз усіх довідників (НВ), пов'язаних з ризиками, особливо, довідника НВ 436:2004, щоб переконатись: вони відповідають вимогам цих міжнародних документів, оскільки їх застосовують співтовариства Австралії та Нової Зеландії.

Одного дня ряд довідників ISO може поповнитись за допомогою регіональних груп — Європейського органу зі стандартизації (CEN). Можливо, після перегляду стандарту ISO 31000 і переглянутої Настанови 73 у 2013 буде досягнуто глобальний консенсус для розроблення інших документів, стосовних управліннями ризиками. ■

(За матеріалами «Інформаційного бюлетеня з міжнародної стандартизації», №2, 2008 рік)